

חלק נכבד. לדבריה, כבר עצם ניסוח השאלות הללו יש בו נימה של האשמה. מיתרון הפרספקטיבה של הזמן ומנקודת המוצא של היום נדרשים גיבורי העבר לתת את הדין לא רק על מה שעשו, אלא גם על מה שלא עשו, וזאת בפני טריבונאל חסר רחמים, של מי שבטוחים שהם היו נוהגים ביתר תבונה ובוודאי ביתר מוסריות.

לדעתי, זהו, באמת, אולי, אחד העניינים היותר מרגיזים בכתיבה הפוסטמודרנית - השיפוט המוסרי שהיא מעבירה על מושאי מחקרה. לא ההבנה היא העיקר עבודה, כמו עבור ההיסטוריונים הישנים, אלא חריצת המשפט, וזאת אפילו במחיר פחות האחריות

אניטה שפירא

המדעית, כיוון שחקירת מה שלא קרה, ספק אם הוא בגדר מחקר ממש. "התרחיש שלא התרחש איננו היסטוריה, שכן מאחר שלא קרה איננו יודעים מה היו תוצאותיו אילו התרחש", כותבת שם שפירא (עמ' 39).

לא אוכל להביא כאן את המאמר בשלמותו, בו נחשפים עוד כמה וכמה עניינים חשובים על כתיבתם של ההיסטוריונים החדשים, ואצטט רק מקצת מדברי הסיכום שם. שפירא כותבת, כי המגמה להפוך את ההיסטוריה לקונסטרוקציה אידיאולוגית המשרתת אינטרסים פרטיקולריים, כדברי פפה, בולטת ביותר בכתיבה של ההיסטוריונים החדשים. היסטוריה כתולדות העוול, כתולדות המסכנות - זהו המסר העולה מן האידיאולוגיה הפוסט-ציונית. ההיסטוריה הופכת להיות תיאור סנטימנטלי שבו אנו אמורים להזדהות תמיד עם המנוצחים ולבקר את המנצחים. וכך, עצם העובדה שהציונות התבררה כתנועה מנצחת הופכת אותה לבלתי-מוסרית. לפי עיקרון זה, היא כותבת, אפשר לצייר מחדש גם את מלחמת העולם השנייה, ובקרוב מן הסתם יופיע היסטוריון שיתאר את ההתרחשויות מנקודת ראות של הגרמנים שגורשו מדנציג, שלזיה, או פרוסיה המזרחית, שמבחינתם אמנם נעשה

להם עוול וגם זכרם נמחק, אך האם לא נטען שאמת חלקית בנידון היא גם שקר חלקי? (למותר לציין כי במקומות רבים במסתה מברכת שפירא על תרומתם של ההיסטוריונים החדשים, ובעיקר בני מוריס, לחקר סוגיות שונות שהעיקרית שבהם היא התהוות בעיית הפליטים וחלקה של ישראל בנידון, אבל הוויכוח הוא על התמונה הכוללת ועל העקרונות המתודולוגיים).

את מסתה היא מסיימת בפסקה הבאה: "מיתוס ההקמה של מדינת ישראל לפי ההיסטוריונים החדשים" גורס שהנהגת מפא"י בראשות בן-גוריון גירשה את הערבים, לא הצילה את היהודים בגולה, וקיפחה את המזרחים. רק קורא שקדן במיוחד, שיחזור לדפים הבלים של 'ההיסטוריונים הישנים', יגלה שאגב אורחא גם הקימה מדינה, גם ניצחה במלחמה, וגם קיבצה את גלויות ישראל".

וזה מסה אחת בלבד מתוך שלוש-עשרה שבספר. מומלצת ביותר גם המסה הפולמוסית 'קובלנתו של שטרנהל' שם היא מפילה כבניין קלפים את ספרו "בניין אומה או תיקון חברה".

עם נבל ולא חכם...

יש אירועים שכל המעורבים בהם יוצאים מהם מגוחכים כמו מאיזה קומדיה אווילית של הסחת עוגות. אירוע כזה היו דברי הנשיא על התנ"ך והתנצלותו לאחר-מכן, שרק מידת השעשוע שבו כיפרה על תפלותו. מה שקרה בפרשה הוא בעצם מקרה בלעם במהופך. שלא כמו בלעם המקראי, שבא לקלל ויצא מברך, הנשיא, בעצם, בא לברך, ונמצא על-ידי נוטרי התורה חסרי הבינה, מקלל. כי בסך הכול ביקש הנשיא בעל הלשון החדה בדרך-כלל, לרסן את לשונו ולמתן את ביקורתו הפעם, תוך שהוא מסתמך על דוגמה מספר הספרים. בתנ"ך - אמר - יש גם דברים לא סימפטיים, וצריכים מאוד להיזהר איתם. כשנשאל למה כוונתו, השיב, למשל, דברי משה בסוף ספר דברים בשירת האזינו, שם הוא אומר על עם ישראל כי הוא "דור עיקש ופתלתול... עם נבל ולא חכם...". כלומר, הנשיא ברוח הימים אלה (לאחר דברי נתניהו על השמאל) רצה להטיף לאחדות ולמיתון הביקורת, והרחיק לשם כך את עדותו עד לתנ"ך.

והנה, דווקא בשל דברי פיוס מתונים אלה, קפץ עליו רוגזם של כלי הקודש הדתיים. הם שבדרך-כלל רוממות האחדות בגרונם, לא ירדו לסוף דעתו של הנשיא, וראו בדבריו "צנזורה" על דברי משה, אדון הנביאים. לשיטתם התורה כולה קדושה, וכל האמור בה הם דברי אלוהים חיים, כולל "דור עיקש ופתלתול... עם נבל ולא חכם", אשר אין לנשיא רשות לשנותם.

אני מניח שלוייצמן האמיתי אין שום קושי עם תוכנו של הפסוק הזה בשירת משה, ואולי היה אפילו שמח לתת דרור ללשונו ולעשות בו שימוש אקטואלי כלפי מבקריו, אלא שאז מן הסתם היו קוראים לו "עוכר ישראל" והוא הרי זקוק לקולותיהם לשם בחירתו מחדש, ולכן העדיף להתנצל.

לעצם העניין, התנ"ך עצמו מותח גם ביקורת על משה, וחרף מנהיגותו ו"קדושתו", הרי בשל התנהגותו בפרשת מי המריבה בקדש, נמנעת ממנו את הכניסה לארץ: "ען אשר מעלת בי בתוך בני ישראל, במי מריבת קדש במדבר צין, על אשר לא קידשת אותי בתוך בני ישראל, מנגד תראה את הארץ ושמה לא תבוא" (דברים, לב, נג).

רגל על לשונו (של ראש-הממשלה)

"השמאל שכח מה זה להיות יהודי" - לחש נתניהו באוזנו של הרב כדורי, לחישה שהיא כולה מעשה רכילות והסתה, שהוא לא רק בלתי-מוסרי, אלא גם בלתי-יהודי בעליל.

בשעתו, כשהתעורר לראשונה בישראל הוויכוח בפרשת 'מיהו יהודי?', אמר ראש-הממשלה הראשון בן-גוריון כי עבורו מספיקה בהחלט ההגדרה המופיעה בתנ"ך במזמור הקצר שבתהלים ט"ו:

מזמור לדוד

יהוה, מי יגור באהלך? מי ישכון בהר קודשך? הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו; לא רגל על לשונו, לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרובו; נבזה בעיניו נמאס ואת יראי יהוה יכבד; נשבע להרע ולא ימיר; כספו לא נתן בנשך, ושוחד על נקי לא לקח. עושה אלה, לא ימוט לעולם!

הטקסט פשוט ומצריך רק שתי הערות: "לא רגל על לשונו" - לא הלך רכיל; "נשבע להרע ולא ימיר" - עניינו קיום שבועה והבטחה, (כלומר אפילו נשבע בעניין העשוי לגרום נזק או רעה לעצמו, חייב לקיים את שבועתו, וכדומה). נוכח מה שנגלה לעינינו, בזכות המצלמה הנסתרת של הטלוויזיה בפרשת כדורי, ויש ודאי אמירות דומות שנתרו נסתרות מאיתנו, לא עומד ראש-הממשלה הנוכחי, במבחן ההגדרות המינימליות הללו.

ג.ב. בהגדרה זו בתהלים לא מוזכר כלל עניין "ההגנה העצמית היהודית", עליה דיבר כביכול נתניהו בקשר לשמאל כעל התנהגות בלתי יהודית. אני מפקפק אם נמצא לה בכלל סימוכין במקורות ההלכתיים שהרב כדורי אמור להיות אמוץ עליהם.

ועוד דבר: אם השמאל אינו יהודי, או "שכח מה זה להיות יהודי", הרי אין כלל רוב יהודי ליהודים במדינת ישראל. אל תשכח את זה, נתניהו. וחשוב גם על הרפורמים בהקשר זה.